

DOI: 10.32347/2076-815x.2021.77.241-252

УДК 711.01/.09

Ковпак В.Ю.,

volodymyr.kovpak.mnar.2019@lpnu.ua, ORCID: 0000-0002-8743-9838,

Національний університет «Львівська політехніка»

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР ЯК МЕГАПОДІЇ НА УРБАНІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У МІСТІ Й РЕГІОНІ

Олімпійські ігри від свого зародження тісно впливали на урбанізаційні процеси у приймаючих суспільствах. З другої половини 20-го століття можна спостерігати значну еволюцію в збільшенні масштабності мегаподії: від Олімпійського моностадіону до олімпійського кварталу, елементів міського й регіонального планування. Таким чином, Олімпіада почала передбачати інвестиції не лише у спортивну інфраструктуру, але й змогла стати елементом міського й регіонального оновлення та розвитку, впроваджуючи зміни у транспортну інфраструктуру, житловий сектор, парки, вулиці, громадський простір.

Ключові слова: мегаподія; олімпійська спадщина; Олімпійські ігри; міське планування; регіональне планування.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження диктована публічною дискусією й ініціативою вищого керівництва України й м. Львова провести Зимову Олімпіаду в ближчі десятиліття. Однак досвіду планування й проведення такої мегаподії немає, у зв'язку з чим є потреба у науковому розкритті даної тематики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

У роботі 1999-го року директор центру Олімпійської Освіти в університеті Нового Південного Уельсу (Австралія) Річард Кешмен «Олімпійська спадщина» поділяв олімпійську спадщину на тверді та м'які наслідки (рис.1) [1]. До твердих наслідків належать матеріальні наслідки, такі як спортивна та неспортивна інфраструктура, (така спадщина може бути виміряна), до м'яких ж наслідків належать соціальний та культурний досвід мегаподії. Згідно Кешману, спадщину можна поділити на 6 категорій : економічна, інфраструктурна, інформаційна та освітня, суспільно-культурно-політична, спортивна, історично-символічна.

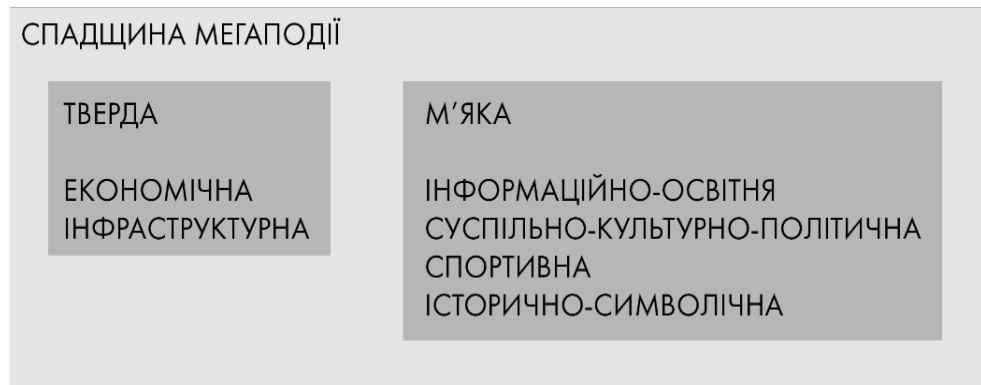

Рис. 1. Олімпійська спадщина за Р. Кешменом [1].

В своїй роботі 2006-го року Ліоа Г. та Пітт А. щодо впливу Олімпіади на міське та регіональне планування поділили історію проведення мегаподії на 4 етапи [2]:

1) витoki олімпійського урбанізму (1896-1904) - на даному етапі мегаподія формувала дуже слабку спадщину, хоч і передбачала заходи в рамках оновлення міста, події 1900-го і 1904-го року проводились як доповнення до інших більш відомих заходів таких як Всесвітня виставка тощо;

2) домінування Олімпійського стадіону (1908-1928) - події цього періоду передбачали будівництво Олімпійського стадіону, який ставав основною спадщиною заходу й центральним елементом Олімпіади;

3) підйом олімпійського кварталу (1932-1956) - у цей період з'являється ідея формування автономного олімпійського кварталу й будівництва постійних спортивних споруд в рамках містобудівного плану;

4) вік міських перетворень (1960-2012) - в цей період розкрились тенденції будівництва неспортивної інфраструктури й повної трансформації міського й регіонального середовищ.

У своїй роботі 2008-го року Кріс Граттон та Холдер Пройсс "Максималізація олімпійських наслідків шляхом нарощування спадщини" досліджували поняття спадщини в більш глибокому розумінні (рис.2) [3], опираючись в тому числі на роботи Кешмена. В статті вони описують те, що спадщина буває не лише позитивна, а й негативна (цим самим надають спадщині емоційного відтінку); спадщина може бути запланована і незапланована; спадщина відчутна та невідчутна. Таким чином вони пропонують модель "спадкового кубу", завдяки якому пропонують цілісно оцінювати спортивну мегаподію за вищепереліченими типами спадщин.

Як наслідок, спадщина мегаподій більше не розглядається лише як вторинний результат, а, навпаки, як щось, що можна й слід планувати. Однак така тенденція має і негативну сторону, адже сприяє перевитраті коштів, які реально потрібні для проведення мегаподії. Як зазначає Ендрю Сміт [4], такий

порядок денний надає пріоритет плануванню спадщини події над плануванням самої події, тим самим збільшуючи витрати. Таким чином, спадщина мегаподії орієнтована на створення матеріальної спадщини, а не лише на обмеження негативних наслідків, через що спадщина збільшує можливість зростання витрат.

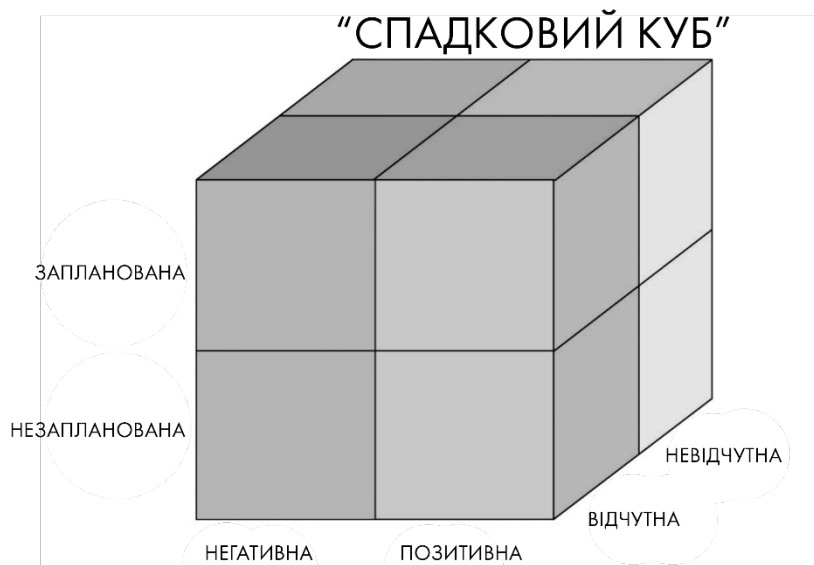

Рис. 2. Спадковий куб за К. Граттоном та Х. Пройссом [3].

Метою публікації є розкриття поняття спадщини мегаподії, а саме Олімпійських ігор, й дослідження впливу Олімпіади на приймаючу місцевість з точки зору міського та регіонального планування.

Основна частина.

За останні десятиліття Олімпійські Ігри перетворились на одну з найважливіших мегаподій світового масштабу [5]. Велика кількість міст, які претендують на проведення Олімпіади, та збільшення бюджетів мегаподії свідчать про те, що керівництво міст й регіонів сприймають можливість проведення Олімпіади як механізм покращення економічних та соціальних аспектів у містах за рахунок накопичення інвестицій. Також, дана мегаподія з кожним десятиліттям збільшує свої масштаби.

Початковим кроком у визначенні спортивних мегаподій є розгляд їх у більш широкій сфері інших неспортивних подій, оскільки більшість відповідних досліджень та аналізів включають події різного типу (наприклад, комерційні, культурні). Тому першочерговим питанням, яке слід вирішити, є визначення критеріїв, за якими загалом слід визначати й класифікувати мегаподії. Іншими словами, головне питання стоїть таким чином: чим мегаподії відрізняються від інших подій?

Термін «подія» зазвичай використовують для визначення того, що є важливим та незвичним» [6], а доповнення «мега» підкреслює винятковість події. В 1990-х роках вчені Канг Ю. та Пердуе Р. почали використовувати термін «мегаподія» як «мега» версію «відмінної події» [7]. Останнє ж значення трактували як велику одноразову чи багаторазову подію обмеженою тривалістю, які організують в основному для підвищення обізнаності, привабливості та прибутковості туристичного напрямку в короткій та довготривалій перспективі.

За дослідником Сочером К., *мегаподія* - це подія з великою кількістю учасників і відвідувачів, яка характеризується світовою публічністю [8].

В 2000-му році науковець Роче М. дав наступне роз'яснення терміну «мегаподія»: це короткотривала культурна подія, яка, тим не менш, має довготривалі соціальні та економічні наслідки до і після реалізації самого заходу [9]. Такі події публічно мають статус «екстраординарних» в силу їх масштабності, часових циклів й економічно-соціальному впливу на країну-організатора.

Таким чином, за вище переліченими ознаками, *Олімпійські Ігри* - це короткотривала багаторазова мегаподія глобального масштабу й обмеженої тривалості, яка приваблює велику кількість учасників та відвідувачів, характеризується світовою публічністю, має довготривалі соціальні та економічні наслідки до і після реалізації самого заходу як для міста, так і для регіону проведення заходу.

Мегаподії давно популяризуються як засіб для розвитку міст: можливість «сприяти відродженню міст» [4], побудові основної інфраструктури [10], вдосконаленню транзитних мереж [11], інвестицій в екологічну стійкість [12], зміцненню галузей туризму [13], збереженню архітектурної та культурної спадщини [14], покращенню якості життя місцевих жителів [15] або сприянню розвитку міського бренду [16].

На думку Грехема С. та Марвіна С. [17], розуміння таких мегаподій як Олімпійські ігри у стратегії відродження міст тісно пов'язане з постфордизмом та переходами від індустріального до постіндустріального суспільства, від сучасності до постмодерну. Ширші зміни у світовій економіці підкреслили роль мегаподій як каталізаторів суттєвої міської трансформації. Глобалізація, деіндустріалізація та дерегуляція зробили міста менш залежними від економіки виробництва, місцевих капіталовкладень та втручання державного сектору. Натомість, щоб впроваджувати економіку, засновану на споживанні, більший акцент почали ставити на сферах послуг та туризму, а самі ж мегаподії стали символами споживання.

Подібним чином Гарві Д. [18] називає мегаподії одним із головних продуктів постмодерного суспільства та ключовим засобом, за допомогою якого міста виражають свою особистість, покращують свій статус та рекламують свою позицію на світовій арені. Висновок полягає в тому, що як глобалізація, так і економічна перебудова міст були потужними чинниками підвищення привабливості мегаподій як стимулюючих факторів для економічного розвитку міст. Стверджувалося, що економічний занепад старих виробничих міст, таких як Манчестер, для прикладу, в постфордистському середовищі призвів до концептуалізації його заявки на Олімпійські ігри 1996 року. Місто розглядало заявку на проведення мегаподії як інструмент відродження міста. Такі концептуальні пропозиції міст назвали «іграми регенерації» [19].

З точки зору міського та регіонального планування проведення такої мегаподії як Олімпіада розглядається в рамках концепції олімпійської спадщини. Дана концепція остаточно сформувалась в кінці 1990-х - на початку 2000-х років і включала трактування того, що спадщина мегаподій не є непередбачуваним випадковим результатом, а спланованим наслідком. Цікаво, що в дискусіях про спадщину мегаподій наголошується не на спортивній спадщині, а на спадщині економіки та туризму. Однак жодного задовільного визначення будь-якого типу «спадщини» не існує. Однією з причин може бути те, що спадщину часто вважають само собою зрозумілою, тому немає необхідності точно визначати, що це таке [20]. Етимологічно слово спадщина означає «те, що залишилося від попередника», «явище культури, науки..., що залишилось від попередніх часів») [21]. Поняття «спадщина подій», яку використовує Міжнародний олімпійський комітет (МОК), фіксує значення спортивних споруд та громадських покращень, переданих громадам чи спортивним організаціям після Олімпійських ігор.

Під спадщиною варто розуміти тривалий вплив мегаподії на якість життя мешканців приймаючої сторони. Дана ідея також передбачає те, що мегапроект, розроблений для однієї мети, згодом може бути використаний для інших цілей. У випадку спортивної мегаподії це означає, що інвестиції, призначені для проведення кількатижневої спортивної події, можуть бути переорієнтовані на звичне міське використання (наприклад, Олімпійське містечко після мегаподії переходить в житловий фонд міста).

Приклади спадщин варіюються від загальновизнаних аспектів (містопланування, спортивна інфраструктура) до менш визначних нематеріальних спадщин, таких як регенерація міст, підвищення міжнародної репутації, збільшення туризму, покращення суспільного добробуту, додаткове

працевлаштування, можливості міського маркетингу, виробництво культури тощо.

З точки зору планування міст й регіонів однією з ключових причин бажання провести Олімпіаду є те, що такі заходи можуть стати каталізатором розвитку міст й регіонів, що призводить до регенерації та модернізації забудованого та природного середовища [22].

Організація Олімпійських ігор передбачає реалізацію не лише спортивної чи транспортної інфраструктури, але й генерує інфраструктурний розвиток, який не пов'язаний безпосередньо з подією (наприклад, розважальні заклади, комерційні центри та відкриті простори, які мають на меті покращити зовнішній вигляд приймаючого міста чи регіону).

Дедалі поширенішими є випадки, коли мегаспортивні заходи використовуються як пусковий механізм для масштабного благоустрою міст [23]. Найкращий приклад того, як мегаподію використали таким чином, є Олімпіада в Барселоні 1992 року. Місто вклало велику кількість інвестицій в нові транспортні системи та в оновлення міського середовища. План дій перед проведенням Олімпіади включав в себе розбудову прибережної території міста, на якій знаходилась промисловість та залізниця, через що місто фактично було відрізано від моря й не використовувало його потенціалів (рис.3). Завдяки інвестиціям й мегаподії вдалось докорінно змінити облік міста й з'єднати жителів міста з морем.

За словами Малфаса М., Теодоракі Е. та Хуліхана Б. [24], мегаподії впливають на місто чотирма різними способами: соціально-економічним, соціально-культурним, фізичним та політичним. Можна стверджувати, що для того, щоб отримати спадщину від міського оновлення, необхідно мати стійку спадщину у всіх цих сферах.

Фізичний вплив - це зміни в інфраструктурі міста. Нові парки, спортивні споруди, дороги - все це довгострокові зміни в місті, які можуть продовжувати покращувати рівень життя в місті ще довго після закінчення мегаподії. Безумовно, найбільший вплив, який залишають Олімпійські ігри, - це споруди, побудовані для спортивних змагань. Однак стадіони, побудовані в містах, можуть мати як позитивний, так і негативний економічний та соціальний вплив на громадськість [25].

Тож, матеріальну (фізичну) олімпійську спадщину можна поділити на спортивну та неспортивну. До спортивної спадщини мегаподій відносять споруди спортивного призначення, а саме стадіони для фігурного катання та шорт-треку, біатлону тощо, хокейні стадіони, траси для бобслею, скелетону і санного спорту тощо, а також тренувальні бази.

Рис. 3. Барселона. Стан приморських територій міста в середині 20-го століття. Можна спостерігати залізницю та промислові території, які слугують бар'єром між містом й морем. Автор фото – невідомий. Джерело – <http://www.mhic.net/wp-content/uploads/2013/11/Ruta-Urbana.pdf>

До неспортивної спадщини мегаподії можна віднести Олімпійські селища (за Посацьким Б. та Ідак Ю.) [26], Олімпійське селище - це цілісний комплекс будівель і споруд, доступ до якого мають лише спортсмени, тренери, офіційні делегації й інші співробітники, а також члени сімей та колишні олімпійські атлети), медіа центр, оновлені транспортну інфраструктуру й громадські та паркові простори, міське середовище тощо.

Вплив спортивних мегаподій на місто чи регіон, що їх приймає, може бути величезним і різноманітним й значна частина відповідної літератури підтримує ідею, що такі заходи можуть, насамперед, дати позитивні результати. Однак спортивні мегаподії можуть і негативно впливати на місто й регіон, що їх приймає.

Мегаподії несуть ризик створити величезні перевитрати коштів, сповідуючи ідею фінансового гігантизму. Не всі спадщини мегаподій є позитивними, а також їх неможливо повністю запланувати [27].

Організація спортивних мегаподій подій майже завжди вимагала розвитку нової інфраструктури. Крім того, часто інфраструктура не може бути достатньо використана після події, в тому числі не лише спортивна.

Реалізація спортивної мегаподії може створити додаткові екологічні проблеми, навіть в тому числі, коли тимчасові споруди будуються для потреб заходу. Наприклад, на Іграх в Атланті чотири види спорту розміщувались у тимчасових приміщеннях, які після Ігор довелося знести через їх обмежену корисність для місцевої громади [28]. У цьому випадку неможливо говорити про екологічно стійкий розвиток, якщо практика використання або утилізації тимчасових конструкцій та матеріалів не передбачається. Також, коли одні інфраструктурні проекти прискорюються, інші громадські роботи можуть бути затримані або зміщені. Більше того, коли велика частка державних коштів спрямовується в одну приймаючу локацію, то це часто призводить до меншої кількості інфраструктурних проектів у інших містах та регіонах [29]. Це, у свою чергу, підкреслює роль політичного впливу на проведення мегаподії.

Висновки.

Визначено, що поняття «мегаподії» та «спадщини мегаподії» є важливим з точки зору міського та регіонального планування.

Наукова література, у якій висвітлено дослідження впливу проведення Олімпіади на місто й регіон, зазначає в тому числі і матеріальний вплив. Особливо для міст, які приймають мегаподію, вигоди від проведення Олімпіади можуть бути величезними та різноманітними. Олімпійські ігри можуть стати частиною стратегічного плану оновлення міста, відчутно змінити міське середовище, покращити транспортну інфраструктуру, повпливати на якість життя в місті. Однак, мегаподія може і негативно вплинути на місто, формуючи перевитрату коштів або ж реалізацію непотрібної місту інфраструктури, яка занепадає після проведення Олімпіади.

Список джерел

1. Cashman, R., 1999, Legacy. In R. Cashman and A. Hughes, editors, Staging the Olympics: The Event and Its Impact, Sydney, Australia: University of New South Wales Press, 57–69.
2. Liao, H., & Pitts, A. (2006). A brief historical review of Olympic urbanization. *The International Journal of the History of Sport*, 23(7), 1232-1252. doi: 10.1080/09523360600832502
3. Gratton, C. and Preuss, H., 2008, Maximizing Olympic impacts by building up legacies. *The International Journal of the History of Sport*, Vol. 25, 1922–1938.
4. Smith, A. (2012). Events and urban regeneration: the strategic use of events to revitalise cities. London, New York: Routledge.
5. Roche, M. *Mega-Events and Modernity: Olympics and Expos in the Growth of Global Culture*. Routledge, London, 2000.

6. Cambridge British English Dictionary :
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/event>
7. Yong-Soon Kang & Richard Perdue (1994) Long-Term Impact of a Mega-Event on International Tourism to the Host Country:, *Journal of International Consumer Marketing*, 6:3-4, 205-225, DOI: 10.1300/J046v06n03_11
8. Socher K., Tschurtschenthaler P. The role and impact of megaevents: economic perspectives – the case of the Winter Olympic Games 1964 and 1976 at Innsbruck. In AIEST (Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme), *The Role and Impact of Mega-Events and Attractions in Regional and National Tourism Development*, AIEST Editions, St. Gallen Switzerland, 1987).
9. Roche M. *Mega-events and Modernity: Olympics and Expos in the Growth of Global Culture.* – London: Routledge, 2000, ISBN: 0-203-44394-2
10. Eva Kassens-Noor (2013) Transport Legacy of the Olympic Games, 1992–2012, *Journal of Urban Affairs*, 35:4, 393-416, DOI: 10.1111/j.1467-9906.2012.00626.x
11. Pereira, R.H.M., *Cities* (2018), <https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.03.013>
12. Gold, J.R.; Gold, M.M. “Bring It under the Legacy Umbrella”: Olympic Host Cities and the Changing Fortunes of the Sustainability Agenda. *Sustainability* 2013, 5, 3526-3542. <https://doi.org/10.3390/su5083526>
13. Fourie, J., & Santana-Gallego, M. (2011). The impact of mega-sport events on tourist arrivals. *Tourism Management*, 32(6), 1364–1370. doi:10.1016/j.tourman.2011.01.011
14. Jones ZM, Ponzini D. Mega-events and the Preservation of Urban Heritage: Literature Gaps, Potential Overlaps, and a Call for Further Research. *Journal of Planning Literature*. 2018;33(4):433-450. doi:10.1177/0885412218779603
15. Kaplanidou K (Kiki), Karadakis K, Gibson H, et al. Quality of Life, Event Impacts, and Mega-Event Support among South African Residents before and after the 2010 FIFA World Cup. *Journal of Travel Research*. 2013;52(5):631-645. doi:10.1177/0047287513478501
16. Zhang, L., & Zhao, S. X. (2009). City branding and the Olympic effect: A case study of Beijing. *Cities*, 26(5), 245–254. doi:10.1016/j.cities.2009.05.002
17. Graham S. and Marvin S. More than ducts and wires: post Fordism, cities and utility networks. In *Managing Cities: The New Urban Context* (Healey P., Cameron S., Davoudi S., Graham S. and Madanipour A. (eds)). Wiley, London, 1995, pp. 169 – 189.
18. Harvey D. *The Urban Experience*. Blackwell, Oxford, 1989.
19. Cochrane A. and Peck J. Manchester plays games: exploring the local politics of globalisation. *Urban Studies*, 1996. 33, No. 8, 1319 – 1336.
20. *Routledge Handbook of Sport and Legacy: Meeting the Challenge of Major Sports Events* : .Routledge, 2015. ISBN : 1136477594
21. Словник української мови: в 11 томах. — Том 9, 1978. — Стор. 483.
22. Essex, S. and Chalkley, B., 1998, *Olympic games: Catalyst of urban change*. *Leisure Studies*, Vol. 17, 187–206.
23. Kitchen T. Cities and the ‘world events’ process. *Town and Country Planning*, 1996, 65, No. 11, 314 – 317.
24. Malfas, M., Theodoraki, E., & Houlihan, B. (2004). Impacts of the Olympic Games as mega-events. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers - Municipal Engineer*, 157(3), 209–220. doi:10.1680/muen.2004.157.3.209
25. Jones, C. (2002). The Stadium and Economic Development: Cardiff and the Millennium Stadium. *European Planning Studies*, 10(7), 819–829. doi:10.1080/0965431022000013239
26. Посацький Б., Ідак Ю. Зарубіжний досвід територіальної організації зимових Олімпійських ігор на тлі реалізації національного проекту «Олімпійська надія 2022 в Україні. Досвід та перспективи розвитку міст України. 2012. Вип. 22. С. 192-200.
27. Häussermann, H. and Simons, K. (2001). Developing the New Berlin: Large Projects—Great Risks. *Geographische Zeitschrift*, 89, 124-133.

28. Lenskyj J. H. Inside the Olympic Industry: Power, Politics and Activism. State of New York University Press, Albany, 2000.
29. Ruthheiser D. Imagineering Atlanta. Verso, New York, 2000.

Ковпак В.Ю.,

Национальный университет «Львовская политехника»

ВЛИЯНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ ОЛИМПИЙСКИХ ИГР КАК МЕГАСОБЫТИЯ НА УРБАНИСТИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В ГОРОДЕ И РЕГИОНЕ

Олимпийские игры от своего зарождения тесно влияли на урбанизационные процессы в принимающих обществах. С второй половины 20-го века можно наблюдать значительную эволюцию в увеличении масштабности мегасобытия: от Олимпийского моностадиона до олимпийского квартала, элементов городского и регионального планирования. Таким образом, Олимпиада стала предусматривать инвестиции не только в спортивную инфраструктуру, но и смогла стать элементом городского и регионального обновления и развития, внедряя изменения в транспортную инфраструктуру, жилой сектор, парки, улицы, общественное пространство.

Ключевые слова: мегасобытие; олимпийское наследие; Олимпийские игры; городское планирование; региональное планирование.

Kovpak Volodymyr,

Department of Urban Planning,
Lviv Polytechnic National University

INFLUENCE OF THE ORGANIZATION OF THE OLYMPIC GAMES AS MEGA-EVENT ON URBANIZATION PROCESSES IN THE CITY AND THE REGION

In recent decades, the Olympic Games have become one of the most important mega-events in the world. The large number of cities applying for the Olympics and the increase in mega-event budgets indicate that the leadership of cities and regions perceive the possibility of holding the Olympics as a tool to improve economic and social aspects in cities by accumulating investment.

Since its inception, the Olympic Games have closely influenced urbanization processes in host societies. From the second half of the 20th century, a significant evolution can be observed via increasing the scale of the mega-event: from the Olympic mono-stadium to the Olympic quarter, urban and regional planning. Thus,

the Olympics began to provide investment not only in sports infrastructure but also in becoming an element of urban and regional renewal and development, introducing changes in transport infrastructure, housing, parks, streets, public space.

From the point of view of urban and regional planning, the holding of such a mega-event as the Olympics is considered within the concept of the Olympic heritage; namely, researchers study the material impact of mega-events. The tangible Olympic legacy is divided into sports and non-sports. The sports heritage of mega-events includes sports facilities, as well as training facilities. The non-sporting heritage of the mega-event includes the Olympic Villages (after the mega-event, the Olympic Village usually becomes the city's housing stock), the media center (which has the potential to become a shopping, entertainment, exhibition, or multicenter), renewed transport infrastructure and public and park spaces, urban environment.

Especially for cities hosting a mega-event, the benefits of hosting the Olympics can be vast and varied. In the post-Fordism world, cities began to consider the possibility of holding the Olympics as a tool for the revival of the city. Such applications can be called "regeneration games". The Olympic Games can be part of a strategic plan to renovate the city, significantly change the urban environment, improve transport infrastructure, and affect the quality of life in the city. However, the mega-event can have a negative impact on the city, forming an overuse of funds or the implementation of unnecessary infrastructure of the city, which declines after the Olympics.

Key words: mega-event; Olympic legacy; Olympic Games; urban planning; regional planning.

REFERENCES

1. Cashman, R., 1999, Legacy. In R. Cashman and A. Hughes, editors, *Staging the Olympics: The Event and Its Impact*, Sydney, Australia: University of New South Wales Press, 57–69 {in English}.
2. Liao, H., & Pitts, A. (2006). A brief historical review of Olympic urbanization. *The International Journal of the History of Sport*, 23(7), 1232-1252. doi: 10.1080/09523360600832502 {in English}
3. Gratton, C. and Preuss, H., 2008, Maximizing Olympic impacts by building up legacies. *The International Journal of the History of Sport*, Vol. 25, 1922–1938, {in English}.
4. Smith, A. (2012). *Events and urban regeneration: the strategic use of events to revitalise cities*. London, New York: Routledge, {in English}.
5. Roche, M. *Mega-Events and Modernity: Olympics and Expos in the Growth of Global Culture*. Routledge, London, 2000, {in English}.
6. Cambridge British English Dictionary : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/event> {in English}.
7. Yong-Soon Kang & Richard Perdue (1994) Long-Term Impact of a Mega-Event on International Tourism to the Host Country; *Journal of International Consumer Marketing*, 6:3-4, 205-225, DOI: 10.1300/J046v06n03_11, {in English}.
8. Socher K., Tschurtschenthaler P. The role and impact of megaevents: economic perspectives – the case of the Winter Olympic Games 1964 and 1976 at Innsbruck. In *AIEST*

(Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme), *The Role and Impact of Mega-Events and Attractions in Regional and National Tourism Development*, AIEST Editions, St. Gallen Switzerland, 1987), {in English}.

9. Roche M. *Mega-events and Modernity: Olympics and Expos in the Growth of Global Culture*. – London: Routledge, 2000, ISBN: 0-203-44394-2 , {in English}.

10. Eva Kassens-Noor (2013) *Transport Legacy of the Olympic Games, 1992–2012*, *Journal of Urban Affairs*, 35:4, 393-416, DOI: 10.1111/j.1467-9906.2012.00626.x, {in English}.

11. Pereira, R.H.M., *Cities* (2018), <https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.03.013>, {in English}.

12. Gold, J.R.; Gold, M.M. “Bring It under the Legacy Umbrella”: Olympic Host Cities and the Changing Fortunes of the Sustainability Agenda. *Sustainability* 2013, 5, 3526-3542. <https://doi.org/10.3390/su5083526>, {in English}.

13. Fourie, J., & Santana-Gallego, M. (2011). The impact of mega-sport events on tourist arrivals. *Tourism Management*, 32(6), 1364–1370. doi:10.1016/j.tourman.2011.01.011 , {in English}.

14. Jones ZM, Ponzini D. *Mega-events and the Preservation of Urban Heritage: Literature Gaps, Potential Overlaps, and a Call for Further Research*. *Journal of Planning Literature*. 2018;33(4):433-450. doi:10.1177/0885412218779603, {in English}.

15. Kaplanidou K (Kiki), Karadakis K, Gibson H, et al. *Quality of Life, Event Impacts, and Mega-Event Support among South African Residents before and after the 2010 FIFA World Cup*. *Journal of Travel Research*. 2013;52(5):631-645. doi:10.1177/0047287513478501, {in English}.

16. Zhang, L., & Zhao, S. X. (2009). City branding and the Olympic effect: A case study of Beijing. *Cities*, 26(5), 245–254. doi:10.1016/j.cities.2009.05.002 , {in English}.

17. Graham S. and Marvin S. *More than ducts and wires: post Fordism, cities and utility networks*. In *Managing Cities: The New Urban Context* (Healey P., Cameron S., Davoudi S., Graham S. and Madanipour A. (eds)). Wiley, London, 1995, pp. 169 – 189, {in English}.

18. Harvey D. *The Urban Experience*. Blackwell, Oxford, 1989, {in English}.

19. Cochrane A. and Peck J. *Manchester plays games: exploring the local politics of globalisation*. *Urban Studies*, 1996. 33, No. 8, 1319 – 1336, {in English}.

20. *Routledge Handbook of Sport and Legacy: Meeting the Challenge of Major Sports Events* : .Routledge, 2015. ISBN : 1136477594, {in English}.

21. *Slovnyk Ukrainskoi Movy* : V 11 Tomakh. – Tom 9, 1978. Stor. 483 {in Ukrainian}.

22. Essex, S. and Chalkley, B., 1998, *Olympic games: Catalyst of urban change*. *Leisure Studies*, Vol. 17, 187–206, {in English}.

23. Kitchen T. *Cities and the ‘world events’ process*. *Town and Country Planning*, 1996, 65, No. 11, 314 – 317, {in English}.

24. Malfas, M., Theodoraki, E., & Houlihan, B. (2004). *Impacts of the Olympic Games as mega-events*. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers - Municipal Engineer*, 157(3), 209–220. doi:10.1680/muen.2004.157.3.209 , {in English}.

25. Jones, C. (2002). *The Stadium and Economic Development: Cardiff and the Millennium Stadium*. *European Planning Studies*, 10(7), 819–829. doi:10.1080/0965431022000013239 , {in English}.

26. Posatskyi B. Idak Yu. *Zarubizhnyi Dosvid Terytorialnoi Orhanizatsii Zymovykh Olimpiiskykh Ihor Na Tli Realizatsii Natsionalnoho Proektu «Olimpiiska Nadiia 2022 v Ukraini. Dosvid Ta Perspektyvy Rozvytku Mist Ukrainy*. 2012. Vyp. 22. S. 192-200 {in Ukrainian}.

27. Häussermann, H. and Simons, K. (2001). *Developing the New Berlin: Large Projects—Great Risks*. *Geographische Zeitschrift*, 89, 124-133, {in English}.

28. Lenskyj J. H. *Inside the Olympic Industry: Power, Politics and Activism*. State of New York University Press, Albany, 2000, {in English}.

29. Ruthheiser D. *Imagineering Atlanta*. Verso, New York, 2000, {in English}.